

Drs. Willem M.J. Blok is senior docent en coördinator internationalisering van de welzijnsopleidingen van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (NHL). E-mail: w@blok.to.

WILLEM BLOK

NHL WELZIJSOPLEIDINGEN VIJFTIEN JAAR ACTIEF IN POLEN: BIJDRAGEN AAN MODERNISERING VAN SOCIAAL WERK

67

NIEUWS HOGER SOCIAAL-AGOGISCH ONDERWIJS

Hogescholen profileren zich steeds meer als kennisinstituten die op het snijvlak van wetenschap, onderwijs en praktijk opereren. Denk daar de eveneens gewenste internationale dimensie bij (de hogescholen als 'Universities of Applied Sciences') en voor het geestesooog verschijnt een groot operatiegebied met schier eindeloze mogelijkheden.

De afdeling Welzijnsopleidingen van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (NHL) heeft in de afgelopen vijftien jaar bewezen dat internationaal kenniswerk heel doelgericht kan plaatsvinden en concreet kan uitmonden in duurzame sociale vernieuwing.

Onder leiding van ondergetekende werd van 1992 tot 2007 actief bijgedragen aan de modernisering

van het sociaal werk in Polen. Het ging om drie achtereenvolgende meerjarige ontwikkelingsprojecten, uitgevoerd door multidisciplinair samengestelde Pools-Nederlandse projectteams en uitmondend in een breed scala aan activiteiten en producten. Om deze projecten te financieren werd in totaal € 1,1 miljoen aan externe subsidies verkregen.

WERK AAN DE WINKEL

In Polen is het maatschappelijke transformatieproces nog steeds gaande. De meesten van de 39 miljoen inwoners verlangen naar een Westerse levensstandaard. Dat vergt echter een langdurig en moeilijk veranderings- en opbouwproces. Niet iedereen doet daaraan mee, getuige de ongeveer

1 miljoen Polen die momenteel in een van de West-Europese landen werken. Dit heeft zowel negatieve als positieve gevolgen voor Polen. Enerzijds raakt het land geschoolde werkers uit alle beroepsgroepen – van hoog tot laag – kwijt; anderzijds wordt veel geld en knowhow, al dan niet met vertraging in de tijd, naar Polen teruggesluisd.

SOCIALE PROBLEMEN

Ondertussen worstelt het land met vele sociale problemen die in het Westen ook niet onbekend zijn (armoede, werkloosheid, woningnood, verslaving, criminaliteit, vereenzaming, bureaucratie, marginalisering), maar dan wél op een schaal en in omstandigheden die wij ons in Nederland moeilijk voor kunnen stellen.

SOCIAAL WERK

Professioneel sociaal werk is een beproefd instrument om sociale problemen binnen de perken te houden en om de condities te scheppen om ze op te lossen, te verzachten en zo veel mogelijk te voorkomen. In de communistische periode na de Tweede Wereldoorlog kreeg het sociaal werk zoals wij dat in het westen kennen, weinig kans. Sociaal werk was deel van de staatsbureaucratie. En de communistische partij hield in wijken, dorpen en bedrijven allerlei diensten en voorzieningen in eigen hand. Gevolg hiervan was dat na de val van het communisme in 1989 een forse achterstand moest worden ingelopen om het sociaal werk op een eigentijds, maatschappelijk effectief peil te brengen. De Polen zelf spreken in dit verband over 'modernizacja' (modernisatie) van deze sector.

ACTIVITEITEN EN PROJECTEN

Om in de grote behoefte aan vernieuwing en ondersteuning van de Poolse collega's te voorzien heeft de NHL tal van activiteiten ondernomen. De belangrijkste waren drie grote extern gefinancierde meerjarenprojecten.

Tempus en hoger sociaal-werkonderwijs

Van 1992 tot 1995 werd samen met Poolse en Duitse collega's een Tempus-project ontwikkeld en uitgevoerd, resulterend in een nieuwe driejarige bachelorstudie 'Social Work' aan de Adam Mickiewicz

Universiteit in Poznan. De opleiding bestaat tot op de dag van vandaag en voldoet aan een behoefte.

Tussen 1995 en 1998 werden studenten en docenten uitgewisseld en werden evenementen georganiseerd, zoals de 'Dutch Week' in 1998 in Gdansk, waarin NHL-docenten een week lang het onderwijs aan de Gdansk School of Social Work verzorgden.

Matra COP-project

Van 1997 tot 2001 werd het Matra COP-project ontwikkeld en uitgevoerd. Met een bedrag van € 300.000,- van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken werd door een Pools-Nederlands team met succes gewerkt aan de introductie en implementatie van buurtopbouwwerk (*community organization*) in Polen. De ontwikkelde specialisatiecursus 'community work' werd door het Poolse ministerie van Onderwijs op alle vijftien Poolse scholen voor sociaal werk ingevoerd. In de provincie Pomorskie werden de eerste opbouwwerkers aangesteld, waarvan vijf in Gdansk. Van de hand van Piotr Czekanowski en ondergetekende verscheen een Pools studieboek over opbouwwerk, terwijl NHL-medewerkers Berto Merx en Klaas van Langen tekenden voor het fotoboek *Beelden van sociale verandering in Polen*.

Matra SIC!-project

Het Matra COP-project bleek slechts de opmaat voor het bredere opgezette Matra SIC!-project, waarvoor het ministerie van Buitenlandse Zaken € 700.000,-

beschikbaar stelde. Een multidisciplinair samengesteld team van tien Poolse en twee Nederlandse medewerkers zette tussen 2003 en 2007 een Sociaal Innovatie Centrum op poten (Fundacja SIC!), dat vanuit Poznan (600.000 inwoners) als aanjager fungeert van de modernisering van het sociaal werk en de ontwikkeling van lokaal sociaal beleid in Polen.

Met een breed scala aan activiteiten werden en worden alle belangrijke doelgroepen bereikt: sociaal werkers, managers, beleidsmakers, studenten en docenten.

In het kader van het Matra SIC!-project werden in drie jaar tijd 33 lokale conferenties, drie nationale conferenties en vier internationale conferenties georganiseerd over sociaal werk en sociale beleidsthema's. Daarnaast werden vele cursussen, lezingen en gastdocentschappen verzorgd. In tien gemeenten verspreid over Polen werden praktijkprojecten opgezet en ondersteund. Door middel van een landelijke enquête werden de (zorgwekkende) arbeidsomstandigheden in het sociaal werk in kaart gebracht. Met een promotiefilm en een videodocumentaire werden sociaal werk en lokaal sociaal beleid onder de aandacht gebracht van een groter publiek.

De website (<http://sic.to>) is een belangrijke bron van informatie geworden voor sociaal werkers en NGO's op welzijnsterrein in Polen. Radio, televisie en kranten besteden nog steeds regelmatig aandacht aan het werk van Fundacja SIC!. En dat geldt ook voor vakbladen en internetmagazines.

Fundacja SIC! werkt met alle betrokken partijen samen. Met de Poolse Ombudsman werd gewerkt aan armoedebestrijding. Met de Poolse vereniging van Sociaal Werkers, de werkgeversorganisatie Forum en de 'Orange movement' van kritische Poolse sociaal werkers wordt op basis van de landelijke enquête samengewerkt aan verbetering van de positie van het sociaal werk. In opdracht van het Poolse ministerie van Sociale Zaken, provincie- en gemeentebesturen zijn en worden projecten uitgevoerd. Een actueel voorbeeld daarvan is het LCP-project, in het kader waarvan Fundacja SIC! een netwerk van professioneel buurt-opbouwwerk opzet in Poznan.

Het Matra SIC!-project is volledig geslaagd. Aan het eind van het project (1 november 2006) stond Fundacja SIC! als professionele organisatie geheel op eigen benen, gefinancierd door Poolse overheden. Fundacja SIC! maakt deel uit van de Poolse sociale infrastructuur en vervult een aantal belangrijke functies in en voor het sociaal werk in Polen. De stichting loopt voorop in de modernisering van het sociaal werk en het lokaal sociaal beleid in Polen en heeft alles mee om zich verder te kunnen ontwikkelen tot een belangrijk research & development-instituut op sociaal terrein in Polen.

SUCCEFACTOREN

Over de visie achter en de aanpak van de beide Matra-projecten is hier en daar al wat geschreven en is tekst in voorbereiding.

Voor wat betreft strategie ligt de sleutel van het succes van deze Matra-projecten in de multidisciplinaire aanpak (organisatie, beleid, agogiek, communicatie), gericht op alle sectoren (onderwijs, onderzoek, uitvoering en beleid) op alle niveaus (lokaal, regionaal, nationaal en internationaal).

De twee Matra-projecten zijn welbewust op brede institutionele basis geschoeid.

Projectmedewerkers werden uit deelnemende en sympathiserende Poolse instituten gerekruteerd, waarbij werd gelet op vertegenwoordiging van meerdere disciplines. De Poolse werkers hadden een eigen coördinator. De NHL had de eindverantwoordelijkheid, leverde de projectmanager en vervulde een initiërende, begeleidende, faciliterende en sturende rol en fungeerde, samen met anderen, als kennisleverancier.

De beide achtereenvolgende Matra-projecten worden door de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden beschouwd als een geslaagd voorbeeld van internationaal kenniswerk. Om dat te onderstrepen werd in september 2007 aan de ontwerper/manager van de projecten de jaarlijkse NHL-ereprijs toegekend.

SLOT

Vrijwel alle beroepen waarvoor de hogescholen opleiden, zijn beroepen die ook elders in de wereld worden uitgeoefend. Wie de ontwikkeling van het beroep wil bijhouden en er een bijdrage aan wil leveren, moet daarom ook over de

eigen (lands)grenzen heen kunnen kijken en moet zich naar internationale maatstaven willen richten. Vanuit deze benadering ligt het voor de hand om met buitenlandse hogescholen en universiteiten studenten uit te wisselen en om van de knowhow van elkaars docenten gebruik te maken.

Internationale kennisprojecten zoals hiervoor beschreven, maken slechts een klein deel uit van de internationaliseringsactiviteiten van hogescholen in Nederland. Het merendeel van de activiteiten bestaat uit studenten- en docentenuitwisseling. Veel van deze activiteiten blijven echter incidenteel en vrijblijvend. Als de uitwisseling van studenten en docenten beleidsmatig zou worden opgepakt en ingebed zou worden in het curriculum en de onderwijsorganisatie, zou dit van blijvende, duurzame en heilzame invloed kunnen zijn op de kwaliteit en het niveau van het hoger beroepsonderwijs in Nederland.